

Prevalence and Factor Associated with Stress, Depression and Burnout among Healthcare Workers During 3rd Wave COVID 2019 Pandemic in Saraburi Hospital

Saran Weerametachai, M.D.*

Abstract

Objective: This study aimed to evaluate prevalence and factors associated with Stress, depression and burnout in health care workers, Saraburi Hospital.

Design: A cross-sectional study was performed among health care workers during COVID-19 pandemic in Saraburi Hospital. Demographic data, ST-5, 2Q9Q and MBI questionnaire was used for data collection through an online platform to measure the stress, depression and burnout. Univariable and multivariable logistic regression analyses were performed.

Results: Of the 276 health care workers and back office in Saraburi Hospital, 237 (85.8%) got complete vaccination. The prevalence of stress, depression and burnout are 9.42%, 13.04 and 56.52%, respectively. No factors are associated with stress, depression and burnout.

Conclusions: This study found that psychological impacts on COVID-19-related health care workers resulted in stress, depression and Burnout. Active surveillance and early intervention for stress, depression and burnout should be implemented to decrease the adverse effects.

Keyword: stress; depression; burnout; COVID-19 pandemic

---

*Saraburi Hospital

Received: August 14, 2021; Revised: March 21, 2022; Accepted: April 20, 2022

การศึกษาความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ภาวะซึมเศร้าและภาวะหมดไฟ จากการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ในช่วงการระบาดของ ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่ 3

ศรัณย์ วีระเมธาชัย, พ.บ.*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรีในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่ 3

วิธีวิจัย Cross-sectional study

วัสดุและวิธีการ ให้บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรีทำแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google form เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ การศึกษา สถานะภาพ โรคประจำตัวการได้รับวัคซีนอายุการทำงาน จำนวนชั่วโมงการทำงาน จำนวนชั่วโมงการนอน และประเมินความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงาน โดยใช้แบบประเมิน ST-5 9Q และ MBI ตามลำดับ

ผลการศึกษา บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี 276 คน ได้รับวัคซีนโคโรนาไวรัส 2019 ครบ 2 เข็ม 237 คน มีความชุกของความเครียด เท่ากับ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9.42 ความชุกของภาวะซึมเศร้า เท่ากับ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 ความชุกของภาวะหมดไฟจากการทำงาน ระดับปานกลางขึ้นไป อย่างน้อย 1 ด้าน เท่ากับ 156 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 แยกเป็นด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ด้านการลดความเป็นบุคคลและด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคลคิดเป็นร้อยละ 45.66 36.60 และ 7.97 ตามลำดับ ไม่พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงาน

สรุป การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่ 3 ส่งผลให้บุคลากรโรงพยาบาลสระบุรี มีความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงาน ควรพัฒนาระบบเฝ้าระวังและดูแลบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลเพื่อบรรเทาผลกระทบในด้านต่างๆ ที่ได้รับจากการระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

คำสำคัญ : ความเครียด; ภาวะซึมเศร้า; ภาวะหมดไฟ; การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

*โรงพยาบาลสระบุรี

ได้รับต้นฉบับ 14 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 21 มีนาคม 2565; รับลงตีพิมพ์: 20 เมษายน 2565

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วเป็นวงกว้างตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 เป็นต้นมาประเทศไทยเริ่มมีผู้ป่วยติดเชื้อโคโรนา 2019 เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 จนเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อเป็นวงกว้าง สถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่การระบาดระลอกที่ 3 จำนวนผู้ป่วยติดเชื้อและผู้ป่วยเสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ข้อมูลจากกรมควบคุมโรค ณ วันที่ 10 พฤษภาคม 2564 มีผู้ติดเชื้อสะสม 76,811 คน ผู้เสียชีวิตสะสม 336 คน⁽¹⁾

โรคติดเชื้อโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั่วทั้งโลกทั้งในด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้ประชาชนและบุคลากรทางการแพทย์ตกอยู่ในความเครียด ซึ่งในที่สุดอาจนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายได้ ประเทศไทยมีการศึกษาในบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสุรินทร์ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 ก่อนหน้านี้พบว่า บุคลากรทางการแพทย์ มีความเครียดระดับปานกลางขึ้นไปร้อยละ 41.9 และมีความซึมเศร้าระดับปานกลางขึ้นไปร้อยละ 34.08⁽²⁾ การศึกษาในประเทศอังกฤษ โปแลนด์ และสิงคโปร์ พบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 11 และภาวะหมดไฟจากการทำงานร้อยละ 60⁽³⁾ การศึกษาในประเทศมาเลเซียพบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีภาวะหมดไฟจากการทำงานร้อยละ 17.4 – 53.8⁽⁴⁾

การศึกษาก่อนหน้านี้พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลคือ การมีบุตร สถานที่ทำงานที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโคโรนา 2019 ความกังวลว่าตนเองอาจติดเชื้อโคโรนา 2019 และถูกตีตราทางสังคม ความกังวลว่าครอบครัว

อาจติดเชื้อโคโรนา 2019 ส่งผลเพิ่มความเครียดในพยาบาล⁽⁵⁾ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะหมดไฟจากการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์คืออายุน้อยกว่า 40 แต่งงานไม่มีคนช่วยเลี้ยงลูกที่บ้าน โรคประจำตัว ไม่มีการดูแลสนับสนุนเรื่องสังคมและจิตใจอย่างเพียงพอจากสถานที่ทำงาน และบุคลากรที่ทำหน้าที่คัดกรองผู้ป่วยหรือดูแลผู้ป่วยโรคโคโรนา 2019⁽⁴⁾

การระบาดของโรคโคโรนา 2019 ระลอกที่ 3 ในประเทศไทยมีความรุนแรงมากกว่าการระบาด 2 ครั้งแรกอย่างมาก ผู้วิจัยสนใจศึกษาความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของความเครียด ภาวะซึมเศร้าและภาวะหมดไฟจากการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยในช่วงการระบาดของโรคโคโรนา 2019 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางมาตรการป้องกันและแนวทางช่วยเหลือบุคลากรทางการแพทย์ที่มีปัญหาสุขภาพใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ Cross-sectional study ในบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรีช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 17 พฤษภาคม-16 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เกณฑ์คัดเข้า คือ บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 17 พฤษภาคม-16 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เกณฑ์คัดออก คือ ผู้ที่ไม่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและผู้ที่ทำแบบทดสอบออนไลน์ไม่ครบถ้วนเก็บข้อมูลในรูปแบบของแบบสอบถามออนไลน์ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส การมีบุตร การตั้งครรภ์ การได้รับวัคซีน ข้อมูลการทำงาน คือ

สถานที่ทำงาน สาขาวิชาชีพ ความเสี่ยงของงานที่ทำ อายุการทำงาน จำนวนชั่วโมงที่ทำงานต่อสัปดาห์ ชั่วโมงการนอนต่อวัน ความเพียงพอของอุปกรณ์ PPE (Personal protective equipment) การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลและป้องกันการติดเชื้อไวรัส ประเมินความเครียด โดยใช้แบบประเมิน ST-5⁽⁶⁾ มีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.85 ใช้เกณฑ์คะแนนตั้งแต่ 7 คะแนนขึ้นไปถือว่ามีความเสี่ยง⁽⁷⁾ ภาวะซึมเศร้า โดยใช้แบบประเมิน 9Q⁽⁸⁾ ใช้เกณฑ์คะแนนตั้งแต่ 7 ขึ้นไปถือว่ามีความเสี่ยง มีค่าความไวร้อยละ 86.15 ค่าความจำเพาะร้อยละ 83.12 ค่าความถูกต้องร้อยละ 83.29 ค่า ROC area 0.897 (95%CI 0.85 to 0.94) และภาวะหมดไฟที่เกิดขึ้นจากการทำงานโดยใช้แบบประเมิน Maslach Burnout Inventory (MBI)⁽⁹⁾ ใช้เกณฑ์เมื่อพบภาวะหมดไฟที่เกิดขึ้นจากการทำงานระดับปานกลางอย่างน้อย 1 ด้าน จาก 3 ด้าน ถือว่ามีความเสี่ยงภาวะหมดไฟที่เกิดขึ้นจากการทำงาน คือด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ (emotional exhaustion) มีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.92 ด้านการลดความเป็นบุคคล (depersonalization) มีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.66 และด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล (reduced occupational accomplishment) มีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.65

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ นำเสนอข้อมูล ผู้ที่มีภาวะความเครียด ภาวะซึมเศร้าและภาวะความเหนื่อยล้าในการทำงานด้วยจำนวนและอุบัติการณ์ ข้อมูลระบุลักษณะ เช่น เพศ การศึกษา สถานะภาพ โรคประจำตัว เป็นต้น นำเสนอด้วย

จำนวนและร้อยละ ทดสอบความแตกต่างของข้อมูลด้วย Fisher Exact probability test หรือ Chi-squared test ข้อมูลต่อเนื่องเช่น อายุ อายุการทำงาน จำนวนชั่วโมงการทำงาน จำนวนชั่วโมงการนอน เป็นต้นนำเสนอเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบความแตกต่างของข้อมูล 2 กลุ่มด้วย Student t-test ทหาความเสี่ยงสัมพัทธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ภาวะซึมเศร้าและภาวะหมดไฟของบุคลากรทางการแพทย์ โดยใช้ Univariable logistic regression และ Multivariable logistic regression

คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้ Application n4studies ด้วยวิธี Estimation infinite population proportion โดยกำหนด Proportion 41.9%(5), Error 0.1, Alpha = 0.05 คำนวณขนาดตัวอย่างได้ 93 คน

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสระบุรี เอกสารรับรอง เลขที่ EC018/2564 วันที่รับรอง 25 พฤษภาคม 2564 ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนได้รับคำอธิบายสอบถาม ความสมัครใจ และยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย

ผลการวิจัย

บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรีให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม 276 คน เป็นหญิง 258 คน คิดเป็นร้อยละ 93.48 ได้รับวัคซีนโคโรนา 2019 ครบ 2 เข็ม 237 คน คิดเป็นร้อยละ 85.87 เป็นแพทย์ 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12.32 พยาบาล 152 คน คิดเป็นร้อยละ 55.07 ผู้ช่วยเหลือ/ผู้ช่วยพยาบาล 44 คน คิดเป็นร้อยละ

15.94 บุคลากรสาธารณสุขอื่น ๆ คือ เทคนิคการ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 อายุการทำงานส่วน แพทย์ นักวิชาการสาธารณสุข นักกายภาพบำบัด ใหญ่ไม่น้อยกว่า 10 ปี ดังตาราง 1 และ 2

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)(ทั้งหมด 276 คน)
เพศ	
ชาย	18 (6.52)
หญิง	258(93.48)
อายุ	
< 18 - 30 ปี	100(36.23)
> 30 - 45 ปี	98(35.51)
> 45 ปีขึ้นไป	78(28.26)
โรคประจำตัว	
ไม่มีโรคประจำตัว	179(64.86)
โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง	1(0.36)
โรคเบาหวาน	12(4.35)
โรคหัวใจและหลอดเลือด	6(2.17)
โรคหลอดเลือดสมอง	6(2.17)
โรคอ้วน	8(2.9)
โรคมะเร็ง	4(1.45)
โรคประจำตัวอื่นๆ	60(21.74)
ระดับการศึกษา	
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	28(10.14)
ปริญญาหรืออนุปริญญา	248(89.86)
สถานภาพสมรส	
โสด	136(49.28)
แต่งงาน	121(43.84)
หย่าร้าง	19(6.88)
การมีบุตร	
ไม่มี	147(53.26)
มี	129(46.74)
ตั้งครรภ์	
ไม่ตั้งครรภ์	255(98.84)
ตั้งครรภ์	3(1.16)
ข้อมูลการได้รับวัคซีนโคโรนา2019	
ได้รับ 2 เข็ม	237(85.87)
ได้รับ 1 เข็ม	9(3.26)
ไม่ได้รับ	30(10.87)

ตาราง 2 ข้อมูลการทำงาน

ข้อมูลการทำงาน	จำนวน (ร้อยละ)
วิชาชีพ	
แพทย์	34(12.32)
พยาบาล	152(55.07)
ผู้ช่วยเหลือคนไข้/ผู้ช่วยพยาบาล	44(15.94)
บุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ	46(16.67)
ระดับความเสี่ยงของงานที่ทำการติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019	
Very high risk	73(26.45)
High risk	46(16.67)
Moderate risk	137(49.64)
Low risk	20(7.24)
อายุการทำงาน	
< 10 ปี	142(51.45)
> 10 – 20 ปี	44(15.94)
> 20 ปี	90(32.61)
จำนวนชั่วโมงที่ต้องทำงานต่อสัปดาห์	
≤ 48 ชั่วโมง	131(47.46)
> 48 ชั่วโมง	145(52.54)
ชั่วโมงการนอนต่อวัน	
≤ 6 ชั่วโมง	167(60.51)
> 6 ชั่วโมง	109(39.49)
การอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	
มีการอบรม	182(65.94)
ไม่มีการอบรม	94(34.06)

บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ที่เข้าร่วมวิจัยจากการศึกษาพบว่า ความชุกของความเครียดจากแบบประเมิน ST-5 ที่มีคะแนนตั้งแต่ 7 คะแนนขึ้นไป เท่ากับ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9.42 ความชุกของภาวะซึมเศร้า จากประเมินจากแบบประเมิน 9Q มีคะแนนตั้งแต่ 7 คะแนนขึ้นไป เท่ากับ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 ความชุกของภาวะหมดไฟจากการทำงานในบุคลากร

ทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี พบว่าความชุกของภาวะหมดไฟจากการทำงานจากแบบประเมิน MBI มีภาวะหมดไฟจากการทำงานตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไปอย่างน้อย 1 ด้าน เท่ากับ 156 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 แยกเป็นด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ด้านการลดความเป็นบุคคลและด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 45.66 36.60 และ 7.97 ตามลำดับ ดังตาราง 3

ตาราง 3 ระดับภาวะเหนื่อยล้าในการทำงาน ทั้ง 3 ด้าน

ด้าน	ระดับคะแนน		
	ต่ำ	กลาง	สูง
ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์	150(54.35)	46(16.67)	80(28.98)
ด้านการลดความเป็นบุคคล	175(63.41)	41(14.85)	60(21.74)
ด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล	254(92.03)	6(2.17)	16(5.80)

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดด้วย Univariable logistic regression คือ กลุ่มอายุ < 18 - 30 ปี (OR 4.41, 95 %CI 1.23-15.83, p-value 0.023) แต่งงาน (OR 0.21, 95% CI 0.07-0.63, p-value 0.006) มีบุตร (OR 0.38, 95% CI 0.15-0.95, p-value 0.039) นอน < 6 ชั่วโมงต่อวัน (OR 3.46, 95%

CI 1.51-7.89, p-value 0.003) และไม่ได้รับการอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการใส่ชุด PPE (OR 2.47, 95% CI 1.09-5.60, p-value 0.029) การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดด้วย Multivariable logistic regression ไม่พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดดังตาราง 4

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะเครียด ด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable logistic regression

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
เพศหญิง	1.82	0.23-14.29	0.567	1.64	0.10-26.65	0.725
อายุ						
< 18 – 30 ปี	4.41	1.23-15.83	0.023	8.66	0.33-60.37	0.255
> 30 – 45 ปี	2.22	0.57-8.67	0.250	0.86	0.07-9.45	0.907
> 45 ปีขึ้นไป	1			1		
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	0.33	0.04-2.53	0.287	1.69	0.05-49.34	0.759
ปริญญาหรืออนุปริญญา	1					

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะเครียด ด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable logistic regression (ต่อ)

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
โรคประจำตัว						
โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง	-	-	-	-	-	-
โรคเบาหวาน	0.87	0.10-7.01	0.895	1.29	0.05-31.91	0.874
โรคหัวใจและหลอดเลือด	1.96	0.22-17.44	0.546	0.46	0.02-10.66	0.630
โรคหลอดเลือดสมอง	-	-	-	-	-	-
โรคอ้วน	3.39	0.64-17.72	0.148	2.42	0.15-39.20	0.532
โรคมะเร็ง	-	-	-	-	-	-
โรคประจำตัวอื่นๆ	1.96	0.22-17.44	0.546	1.82	0.32-10.44	0.498
สถานภาพสมรส						
โสด	1			1		
แต่งงาน	0.21	0.07-0.63	0.006	0.19	0.02-2.01	0.170
หย่าร้าง	1.15	0.30-4.34	0.832	2.09	0.14-31.47	0.591
การมีบุตร	0.38	0.15-0.95	0.039	1.35	0.13-13.62	0.797
การได้รับการฉีดวัคซีนโคโรนา 2019						
ได้รับ 2 เข็ม	1			1		
ได้รับ 1 เข็ม	2.79	0.54-14.27	0.217	1.35	0.13-14.15	0.799
ไม่ได้รับ	0.69	0.15-3.12	0.639	1.60	0.25-10.23	0.617
วิชาชีพ						
แพทย์	0.56	0.08-3.61	0.545	0.21	0.01-3.21	0.260
พยาบาล	1.13	0.31-4.13	0.850	1.81	0.22-15.13	0.585
ผู้ช่วยเหลือคนไข้/ผู้ช่วย	0.42	0.06-2.73	0.370	0.41	0.02-7.36	0.546

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะเครียด ด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable logistic regression (ต่อ)

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
พยาบาล						
บุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ	1			1		
ระดับความเสี่ยงของงาน						
Very high risk	1.11	0.28-4.40	0.877	1.29	0.16-10.31	0.807
High risk	0.69	0.14-3.22	0.638	0.78	0.78-7.92	0.838
Moderate risk	0.25	0.05-1.13	0.073	0.14	0.02-1.16	0.069
Low risk	1			1		
อายุการทำงาน						
0 - 10 ปี	1			1		
> 10 – 20 ปี	2.75	0.70-10.82	0.146	4.17	0.33-52.35	0.268
> 20 ปีขึ้นไป	2.92	0.95-8.99	0.061	1.25	0.09-17.45	0.866
ทำงาน > 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1.05	0.47-2.38	0.888	0.34	0.10-1.18	0.091
นอน < 6 ชั่วโมงต่อวัน	3.46	1.51-7.89	0.003	1.37	0.43-4.41	0.589
ไม่ได้รับการอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการใส่ชุด PPE	2.47	1.09-5.60	0.029	2.48	0.59-10.45	0.215

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าด้วย Univariable logistic regression คือ กลุ่มอายุ < 18 - 30 ปี (OR 5.86, 95% CI 1.15-15.06, p-value 0.006) กลุ่มอายุ > 30 - 45 ปี (OR 4.16, 95% CI 1.66-20.62, p-value 0.030) แต่งงาน (OR 0.35, 95% CI 0.16-0.79, p-value 0.012) มีบุตร (OR 0.45, 95% CI 0.21-0.96, p-value 0.040) อายุการทำงาน > 10 – 20 ปี (OR 4.06, 95% CI 1.12-14.73, p-value 0.033) อายุการทำงาน > 20 ปีขึ้นไป (OR 4.59, 95% CI 1.54-13.68, p-value 0.006) และไม่ได้รับการอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา

2019 และการใส่ชุด PPE (OR 2.45, 95% CI 1.21-4.99, p-value 0.013) การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าด้วย Multivariable logistic regression ไม่พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ดังตาราง 5

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะซึมเศร้าด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
เพศหญิง	0.73	0.20-2.67	0.638	1.15	0.19-7.09	0.876
อายุ						
< 18 – 30 ปี	5.86	1.15-15.06	0.006	3.92	0.36-42.74	0.404
> 30 – 45 ปี	4.16	1.66-20.62	0.030	2.61	0.27-24.85	0.263
> 45 ปีขึ้นไป	1			1		
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	1.125	0.36-3.45	0.837	3.78	0.39-36.39	0.250
ปริญญาหรืออนุปริญญา	1			1		
โรคประจำตัว						
โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง	-	-	-	-	-	-
โรคเบาหวาน	0.59	0.07-4.75	0.624	0.21	0.01-4.28	0.315
โรคหัวใจและหลอดเลือด	3.47	0.61-19.67	0.160	7.68	0.55-107.07	0.129
โรคหลอดเลือดสมอง	-	-	-	-	-	-
โรคอ้วน	2.29	0.44-11.82	0.321	1.71	0.14-20.44	0.672
โรคเมะเร็ง	-	-	-	-	-	-
โรคประจำตัวอื่นๆ	0.54	0.20-1.46	0.227	0.94	0.24-3.67	0.925
สถานภาพสมรส						
โสด	1			1		

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะซึมเศร้าด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable (ต่อ)

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
แต่งงาน	0.35	0.16-0.79	0.012	0.69	0.14-3.33	0.644
หย่าร้าง	0.52	0.11-2.40	0.405	0.38	0.03-4.63	0.452
การมีบุตร	0.45	0.21-0.96	0.040	0.86	0.18-4.15	0.848
การได้รับการฉีดวัคซีนโคโรนา 2019						
ได้รับ 2 เข็ม	1			1		
ได้รับ 1 เข็ม	0.86	0.10-7.14	0.891	0.09	0.01-1.41	0.087
ไม่ได้รับ	1.38	0.49-3.87	0.541	4.26	0.93-17.73	0.054
วิชาชีพ						
แพทย์	3.62	0.69-19.05	0.128	4.88	0.46-51.66	0.188
พยาบาล	1.88	0.41-8.56	0.414	4.22	0.46-38.88	0.203
ผู้ช่วยเหลือคนไข้/ผู้ช่วยพยาบาล	2.21	0.41-11.77	0.353	2.58	0.21-31.19	0.456
บุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ	1			1		
ระดับความเสี่ยงของงาน						
Very high risk	1.59	0.41-6.11	0.499	1.13	0.17-7.76	0.897
High risk	0.85	0.19-3.80	0.832	0.32	0.14-2.67	0.297
Moderate risk	0.49	0.12-1.95	0.315	0.16	0.02-1.20	0.076
Low risk	1			1		
อายุการทำงาน						
0 - 10 ปี	1			1		
> 10 – 20 ปี	4.06	1.12-14.73	0.033	1.79	0.22-14.75	0.588

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะซึมเศร้าด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable (ต่อ)

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
> 20 ปีขึ้นไป	4.59	1.54-13.68	0.006	1.15	0.14-9.35	0.898
ทำงาน > 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1.30	0.64-2.66	0.456	0.42	0.15-1.18	0.100
นอน < 6 ชั่วโมงต่อวัน	1.85	0.88-3.90	0.102	0.67	0.24-1.83	0.431
ไม่ได้รับการอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการใส่ชุด PPE	2.45	1.21-4.99	0.013	2.91	0.84-10.14	0.093

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟจากการทำงานด้วย logistic regression และ Multivariable logistic regression ไม่พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟจากการทำงาน ดังตาราง 6

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะหมดไฟจากการทำงานด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable logistic regression

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
เพศหญิง	1.04	0.39-2.72	0.932	1.64	0.48-5.59	0.432
อายุ						
< 18 - 30 ปี	1.64	0.90-2.99	0.103	1.84	0.54-6.28	0.329
> 30 - 45 ปี	1.46	0.80-2.66	0.212	1.08	0.37-3.13	0.885
> 45 ปีขึ้นไป	1			1		
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	0.54	0.24-1.19	0.128	0.51	0.13-1.90	0.315
ปริญญา หรือ อนุปริญญา	1			1		
โรคประจำตัว						

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะหมดไฟจากการทำงานด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable logistic regression (ต่อ)

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง	-	-	-	-	-	-
โรคเบาหวาน	0.36	0.10-1.25	0.110	0.22	0.50-1.03	0.055
โรคหัวใจและหลอดเลือด	3.94	0.45-34.18	0.213	2.05	0.15-27.33	0.585
โรคหลอดเลือดสมอง	-	-	-	-	-	-
โรคอ้วน	2.36	0.46-11.90	0.298	3.08	0.42-22.76	0.270
โรคมะเร็ง	-	-	-	-	-	-
โรคประจำตัวอื่นๆ	0.77	0.43-1.38	0.392	0.83	0.41-1.67	0.600
สถานภาพสมรส						
โสด	1					
แต่งงาน	0.83	0.51-1.37	0.481	1.06	0.43-2.63	0.898
หย่าร้าง	1.23	0.45-3.33	0.675	1.57	0.41-6.02	0.504
การมีบุตร	0.89	0.55-1.43	0.642	1.11	0.44-2.82	0.817
การได้รับการฉีดวัคซีนโคโรนา 2019						
ได้รับ 2 เข็ม	1			1		
ได้รับ 1 เข็ม	1.45	0.35-5.97	0.599	0.91	0.18-4.61	0.913
ไม่ได้รับ	0.55	0.25-1.20	0.136	0.58	0.24-1.41	0.233
วิชาชีพ						
แพทย์	1.61	0.59-4.37	0.345	1.27	0.36-4.53	0.704
พยาบาล	1.41	0.64-3.09	0.388	1.15	0.40-3.26	0.792
ผู้ช่วยเหลือคนไข้/ผู้ช่วยพยาบาล	0.91	0.36-2.31	0.848	1.29	0.33-4.98	0.703
บุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ	1			1		

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับภาวะหมดไฟจากการทำงานด้วยสถิติ Univariable และ Multivariable logistic regression (ต่อ)

ปัจจัย	Crude odds ratio	95% CI	p-value	Adjust odds ratio	95% CI	p-value
ระดับความเสี่ยงของงาน						
Very high risk	1.01	0.36-2.77	0.982	0.62	0.17-2.16	0.452
High risk	1.25	0.42-3.68	0.686	0.83	0.21-3.17	0.782
Moderate risk	0.69	0.26-1.81	0.458	0.52	0.17-0.61	0.260
Low risk	1			1		
อายุการทำงาน						
0 - 10 ปี	1			1		
> 10 – 20 ปี	1.60	0.76-3.35	0.213	1.11	0.36-3.41	0.857
> 20 ปีขึ้นไป	1.21	0.71-2.06	0.472	0.60	0.19-1.89	0.386
ทำงาน > 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์						
ทำงาน > 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1.27	0.78-2.04	0.326	0.92	0.49-1.71	0.797
นอน < 6 ชั่วโมงต่อวัน	1.26	0.72-2.21	0.401	0.54	0.25-1.15	0.113
ไม่ได้รับการอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการใส่ชุดPPE						
ไม่ได้รับการอบรมจากองค์กรเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการใส่ชุดPPE	1.38	0.83-2.29	0.213	0.98	0.44-2.16	0.959

อภิปรายผล

บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี มีความชุกของความเครียดร้อยละ 9.42 และภาวะซึมเศร้าร้อยละ 13.04 ซึ่งน้อยกว่าการวิจัยก่อนหน้า⁽²⁾ ที่ศึกษาความเครียดและอารมณ์เศร้าของบุคลากรทางการแพทย์ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรงพยาบาลสุรินทร์ ซึ่งพบความชุกของความเครียดตั้งแต่

ระดับมากขึ้นไปและภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป ร้อยละ 13.97 และ 34.08 ตามลำดับ โดยคาดว่าเกิดจากระยะเวลาในการเก็บข้อมูลของการศึกษาที่แตกต่างกันโดยงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลในช่วงการระบาดระลอกที่ 1 ในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในช่วงที่มีการระบาดระลอกที่ 3 ระยะเวลาดังกล่าวห่างกันประมาณ 1 ปีและมีความพร้อมของอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล

และมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เหมาะสมมากขึ้น ส่งผลให้บุคลากรมีการปรับตัวทางด้านจิตใจได้ดีมากขึ้น

ความชุกของภาวะหมดไฟจากการทำงานบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ด้านใดด้านหนึ่งตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป ร้อยละ 56.52 แยกเป็นด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ด้านการลดความเป็นบุคคลและด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 45.66, 36.60 และ 7.97 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยก่อนหน้า⁽¹⁰⁾ ที่คิดเป็นร้อยละ 59.9, 51.8 และ 34.4 ตามลำดับนี้ โดยงานวิจัยดังกล่าวทำในช่วงการระบาดระลอกที่ 1 ที่มีอัตราการนอนโรงพยาบาลสูงสุดในประเทศไทย ทำให้มีภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งคาดว่าส่งผลโดยตรงกับภาวะหมดไฟจากการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในช่วงที่มีการระบาดระลอกที่ 3 ที่มีนโยบายในการคัดกรองป้องกันและรักษาที่ชัดเจน มีการจัดเตรียมสถานพยาบาลที่ใช้ในการรองรับผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูง เช่น โรงพยาบาลสนาม ทำให้ลดจำนวนผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาเฉลี่ยต่อโรงพยาบาลลดลง ส่งผลให้ลดภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ตามไปด้วย

งานวิจัยนี้ไม่พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงานในบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ซึ่งแตกต่างจากวิจัยก่อนหน้าที่พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะหมดไฟจากการทำงานในบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ เพศหญิงพยาบาล⁽¹⁰⁾ สถานะภาพโสด⁽¹¹⁾ ภาวะงานที่

มากเกินไป⁽¹²⁾ ประสบการณ์ทำงาน < 5 ปี การเข้าเวรกลางคืนมากกว่า 3 คืนต่อสัปดาห์ ทำงานมากกว่า 9 ชั่วโมงต่อวัน⁽¹³⁾ ชั่วโมงการทำงานที่มาก การขาดแคลนชุดป้องกัน PPE⁽¹⁴⁾ ภาวะงานที่มากเกินไปชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไป⁽¹⁵⁾ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัย Systematic Review ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะหมดไฟจากการทำงานในบุคลากรทางการแพทย์ช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ไม่สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยใดเป็นสาเหตุของภาวะหมดไฟจากการทำงาน⁽¹⁶⁾

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ข้อแรก คือผู้เข้าร่วมวิจัยอาจไม่เป็นตัวแทนของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลของประเทศไทยทั้งหมด ข้อสองคือ รูปแบบการศึกษาเป็นแบบ cross-sectional study ที่ไม่สามารถสรุปความเป็นเหตุเป็นผลของปัจจัยที่พบความสัมพันธ์จากการศึกษาครั้งนี้ ข้อสาม คือการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพด้านจิตใจของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสระบุรี ไม่ได้ศึกษาผลกระทบทางสุขภาพด้านร่างกาย หรือทางสังคมซึ่งควรมีการศึกษาผลกระทบเหล่านี้ในบุคลากรทางการแพทย์เพิ่มเติม

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่ 3 ซึ่งบุคลากรทางการแพทย์ทำงานอย่างหนักเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาตลอด 1 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยแนะนำว่าควรมีระบบเฝ้าระวังและดูแลบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลเพื่อบรรเทาผลกระทบในด้านต่างๆ ที่ได้รับจากการระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สรุปผล

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่ 3 ส่งผลให้บุคลากรโรงพยาบาลสระบุรี มีความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงาน ไม่พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด ภาวะซึมเศร้า และภาวะหมดไฟจากการทำงาน

การทำงาน ควรมีระบบเฝ้าระวังและดูแลบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลเพื่อบรรเทาผลกระทบในด้านต่างๆ ที่ได้รับจากการระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID2019) [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 10 พ.ค.2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/>.
2. เอกลักษณ์ แสงศิริรักษ์, สิริรัตน์ แสงศิริรักษ์. ความเครียดและอารมณ์เศร้าของบุคลากรทางการแพทย์ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2563;65(4):400-8.
3. Denning M, Goh ET, Tan B, Kanneganti A, Almonte M, Scott A, et al. Determinants of burnout and other aspects of psychological well-being in healthcare workers during the Covid-19 pandemic: a multinational cross-sectional study. PLoS One 2021;16(4):e0238666.
4. Roslan NS, Yusoff MSB, Asrenee AR, Morgan K. Burnout prevalence and its associated factors among Malaysian healthcare workers during COVID-19 pandemic: an embedded mixed-method study. Healthcare (Basel) 2021;9(1):90.doi:10.3390/healthcare9010090.
5. Hendy A, Abozeid A, Sallam G, Abboud Abdel Fattah H, Ahmed Abdelkader Reshia F. Predictive factors affecting stress among nurses providing care at COVID-19 isolation hospitals at Egypt. Nurs Open 2021;8(1):498-505.
6. อรวรรณ ศิลปกิจ. แบบวัดความเครียดฉบับศรีธัญญา. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 2551;16(3):177-85.
7. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต. แนวทางการฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-2019) (Combat 4th Wave of COVID 2019:C4). กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต;2019.
8. ธรณินทร์ กองสุข, สุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล, ศุภชัย จันทร์ทอง, เบญจมาศ พงษ์กานนท์, สุพัตราสุขาวท, จินตนา ลีจิงเพิ่มพูน. ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์การวินิจฉัยโรคซึมเศร้าของแบบประเมินอาการซึมเศร้า 9 คำถาม ฉบับปรับปรุงภาษากลาง. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2561;63(4):321-34.

9. สิริระยา สัมมาวาจ. ความเหนื่อยหน่ายของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลรามาริบัติ [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล; 2532. 87หน้า.
10. Barello S, Palamenghi L, Graffigna G. Burnout and somatic symptoms among frontline healthcare professionals at the peak of the Italian COVID-19 pandemic. *Psychiatry Res* 2020;290:113129.
11. Çelmeçe N, Menekay M. The effect of stress, anxiety and burnout levels of healthcare professionals caring for COVID 2019 patients on their quality of life. *Front Psychol* 2020;11:597624.
12. Restauri N, Sheridan AD. Burnout and posttraumatic stress disorder in the coronavirus disease 2019 (COVID2019) pandemic: intersection, impact, and interventions. *J Am Coll Radiol* 2020;17(7):921-6.
13. Wan Z, Lian M, Ma H, Cai Z, Xianyu Y. Factors associated with burnout among Chinese nurses during COVID-19 epidemic: a cross-sectional study. *BMC Nurs* 2022;21(1):51. doi: 10.1186/s12912-022-00831-3.
14. Pappa S, Ntella V, Giannakas T, Giannakoulis VG, Papoutsis E, Katsaounou P. Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: a systematic review and meta-analysis. *Brain Behav Immun* 2020;88:901-7.
15. Shah K, Chaudhari G, Kamrai D, Lail A, Patel RS. How essential is to focus on physician's health and burnout in Coronavirus (COVID-19) pandemic? *Cureus* 2020;12(4):e7538.
16. Sharifi M, Asadi-Pooya AA, Mousavi-Roknabadi RS. Burnout among healthcare providers of COVID-19; a systematic review of epidemiology and recommendations. *Arch Acad Emerg Med* 2020;9(1): e7. doi:10.22037/aaem.v9i1.1004.